

ESF II projekt Západočeské univerzity v Plzni

reg. č. CZ.02.2.69/0.0/0.0/18_056/0013239

Měření elektrického proudu

Přednáška KET/ELM

J. Švarný

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Měření elektrického proudu

Obsah

- Etalony DC proudu
- Vliv odporu ampérmetru
- Přístroje pro měření DC proudu
- Měření AC proudu – základní definice
- Přístroje pro měření AC proudu
- Změna rozsahu ampérmetru
- Literatura

Měření elektrického proudu

Etalony DC proudu

- Proudové váhy

Princip: srovnávání silového působení elektrického proudu procházejícího vodiči a zemské přitažlivosti.

- Kvantové etalony napětí a odporu a Ohmův zákon

Princip: Generování proudu pomocí kvantového etalonu napětí a kvantového etalonu odporu. Dle Ohmova zákona:

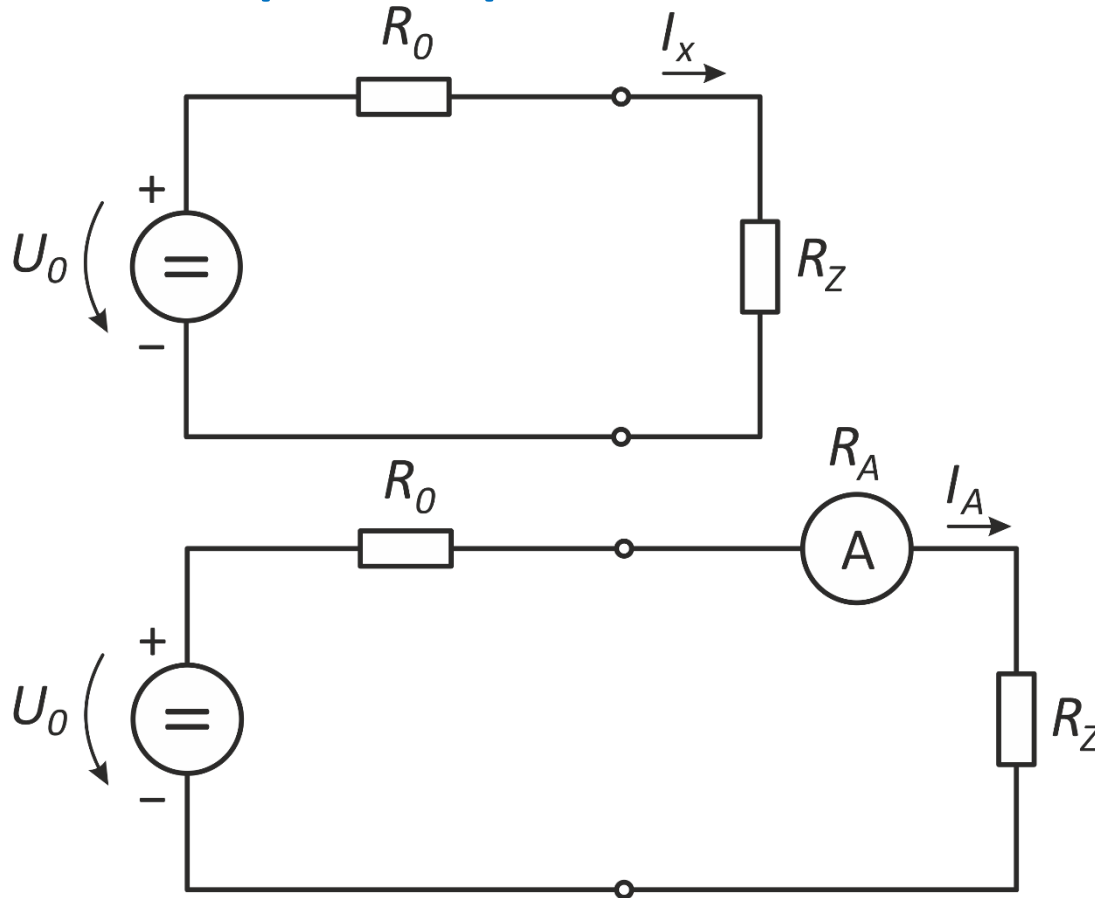
$$I = \frac{U}{R}$$

Proudové váhy

Měření elektrického proudu

Vliv odporu ampérmetru

R_0 ...vnitřní odpor zdroje

R_Z ...odpor měřené větve

R_A ...vnitřní odpor A-metru

$$R_A > 0 \Rightarrow I_X \neq I_A$$

$$I_X = \frac{U_0}{R_0 + R_Z}$$

$$I_A = \frac{U_0}{R_0 + R_Z + R_A}$$

Absolutní chyba:

$$\Delta = I_A - I_X =$$

$$\frac{U_0}{R_0 + R_Z + R_A} - \frac{U_0}{R_0 + R_Z}$$

Měření elektrického proudu

Vliv odporu ampérmetru

Procentní chyba:

$$\begin{aligned}\delta_{\%} &= \frac{\Delta}{I_X} 100 = \frac{\frac{U_0}{R_0 + R_Z + R_A} - \frac{U_0}{R_0 + R_Z}}{\frac{U_0}{R_0 + R_Z}} 100 = \\ &= \left(\frac{R_0 + R_Z}{R_0 + R_Z + R_A} - 1 \right) 100 = \frac{-R_A}{R_0 + R_Z + R_A} 100 \cong \frac{-R_A}{R_0 + R_Z} 100\end{aligned}$$

Zapojením A-metru do obvodu vzniká systematická chyba, jejíž procentní hodnota $\delta_{\%}$ je dána poměrem vnitřního odporu R_A k celkovému odporu obvodu ($R_0 + R_Z + R_A$).

Ideální ampérmetr má $R_A = 0$.

Měření DC proudu - přístroje

Magnetoelektrické A-metry

- Rozsahy: $\sim 10 \mu\text{A}$ až $\sim 1 \text{ A}$
- Omezená přesnost měření
- Relativně levné

Příklad: MX1 (Metrix), [1]:

- A_{DC} rozsahy: $50 \mu\text{A}$ až 10 A
- Úbytek na plnou výchylku: $0,5 \text{ V}$ až $1,2 \text{ V}$ (dle rozsahu)
- $TP: 2$

Multimetr MX1 (Metrix)

Měření DC proudu - přístroje

Digitální multimetry

- A_{DC} rozs.: $\sim 100 \mu\text{A}$ až $\sim 1 \text{ A}$
- Rozlišení: až 10 nA (lab. př.)
- Vysoká přesnost
- Vyšší cena

Multimetr 34401A

Příklad: 34401A (Keysight), [2]:

- A_{DC} rozs.: 10 mA až 3 A
- Rozlišení: 10 nA
(nejnižší rozsah)
- Úbytek:
 $0,1 \text{ V}$ až 2 V
(dle rozs.)
- Přesnost viz specifikace

Accuracy Specifications $\pm$ (% of reading + % of range)¹

Function	Range ³	Frequency, etc.	24 Hour ² 23°C $\pm$ 1°C	90 Day 23°C $\pm$ 5°C	1 Year 23°C $\pm$ 5°C	Temperature Coefficient 0°C – 18°C 28°C – 55°C
DC current	10.00000 mA	< 0.1 V Burden Voltage	0.005 + 0.010	0.030 + 0.020	0.050 + 0.020	0.0020 + 0.0020
	100.0000 mA	< 0.6 V	0.010 + 0.004	0.030 + 0.005	0.050 + 0.005	0.0020 + 0.0005
	1.000000 A	< 1.0 V	0.050 + 0.006	0.080 + 0.010	0.100 + 0.010	0.0050 + 0.0010
	3.00000 A	< 2.0 V	0.100 + 0.020	0.120 + 0.020	0.120 + 0.020	0.005 + 0.0020
True rms AC current ⁴	1.000000 A	3 Hz – 5 Hz	1.00 + 0.04	1.00 + 0.04	1.00 + 0.04	0.100 + 0.006
		5 Hz – 10 Hz	0.30 + 0.04	0.30 + 0.04	0.30 + 0.04	0.035 + 0.006
		10 Hz – 5 kHz	0.10 + 0.04	0.10 + 0.04	0.10 + 0.04	0.015 + 0.006
3.00000 A	3 Hz – 5 Hz	1.10 + 0.06	1.10 + 0.06	1.10 + 0.06	0.100 + 0.006	
	5 Hz – 10 Hz	0.35 + 0.06	0.35 + 0.06	0.35 + 0.06	0.035 + 0.006	
	10 Hz – 5 kHz	0.15 + 0.06	0.15 + 0.06	0.15 + 0.06	0.015 + 0.006	

Měření DC proudu - přístroje

Zpětnovazební A-metry

- Měření velmi malých proudů: ~ 1 pA až ~ 1 mA
- Princip: OZ ve funkci TIA (převodník I/U s nulovým úbytkem napětí na vstupu) viz dále – měřicí převodníky

Příklad: PD750, TTI, [3]:

- Rozs.: ± 20 nA až ± 20 mA
- Rozlišení: 1 pA (min. rozs.)
- Chyba: $\pm(0,05\% + 2 \text{ digs})$
- A/W konstanta: $0,1 \div 1$
- Předpětí: -14 V až $+14$ V

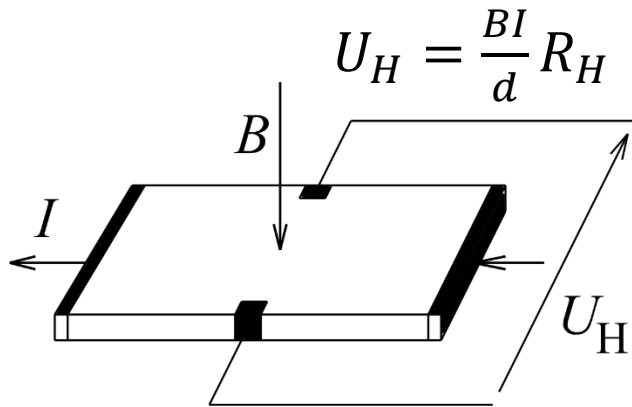

*PD750 Photodiode Amplifier –
Terahertz Technologies Inc.
(převzato z: www.teratec.us)*

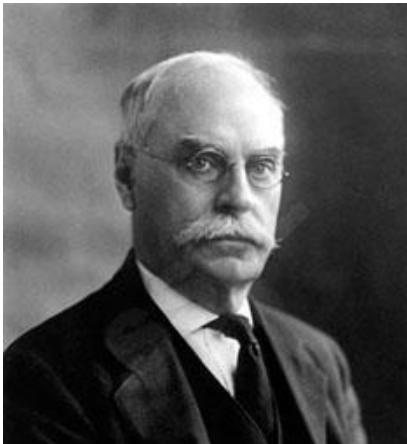
Měření DC proudu - přístroje

Převodník I/U s Hallovou sondou

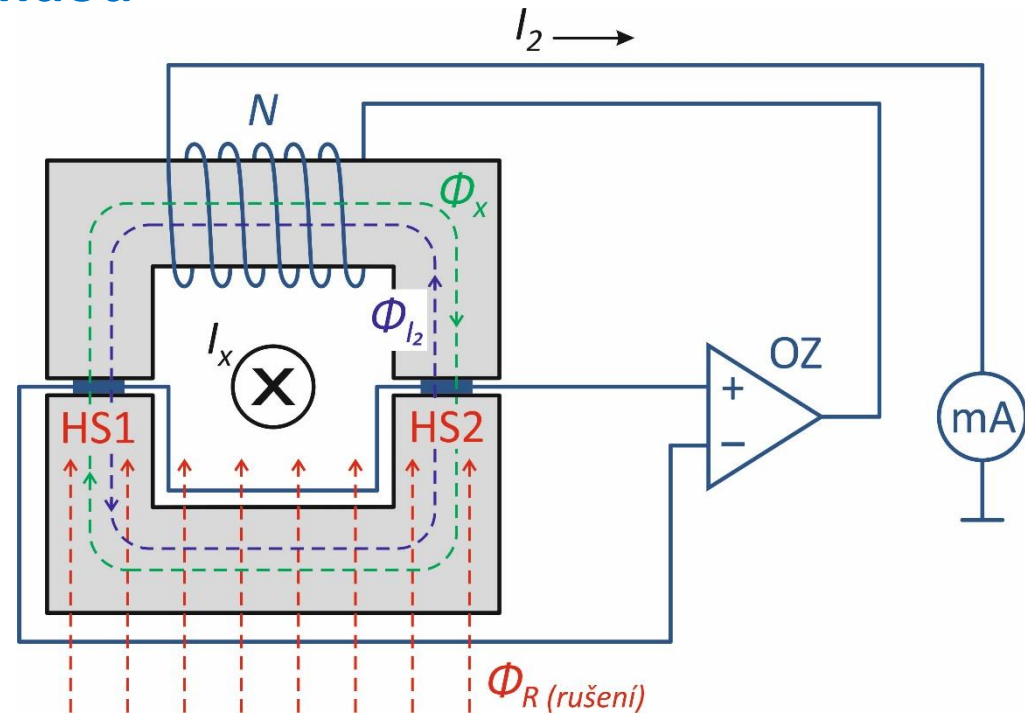
Hallův jev – 1879

(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d5/Hall_effekt.svg)

Edwin Hall (1855-1938)

$$I_x = NI_2$$

- Použití: ~100 mA až ~10 kA
- Měří DC i AC
- Galvanické oddělení

Měření DC proudu - přístroje

Převodník I/U s Hallovou sondou

Příklad: 3273-50, Hioki, [4]:

- Frekvenční rozsah (-3 dB):
DC - 50 MHz
- Max proud: 30 A (cont.),
50 A (peak)
- Citlivost: 100 mV/A
- Chyba: ± 1 % rdg. ± 1 mV f.s.
(DC, 45-66 Hz, 0-30 A_{RMS})
- Šum: 2,5 mA_{RMS} (do 20 MHz)
- Výstup: BNC (do osc 1 M Ω)
- Napájení: ± 12 V (5,6 VA)

*Proudová sonda 3273-50, Hioki
(převzato z: www.hioki.com)*

Měření AC proudu – základní definice

- Maximální hodnota
- Střední hodnota (nábojová)
- Efektivní hodnota (tepelná)
- Činitel tvaru (form factor)
- Činitel výkyvu (crest factor)
- Činitel plnění

$$I_m = \max[i(t)]_0^T$$

$$I_{av} = \frac{1}{T} \int_0^T i(t) dt$$

$$I_{RMS} = \sqrt{\frac{1}{T} \int_0^T i^2(t) dt}$$

$$k_{tv} = \frac{I_{RMS}}{I_{av}}$$

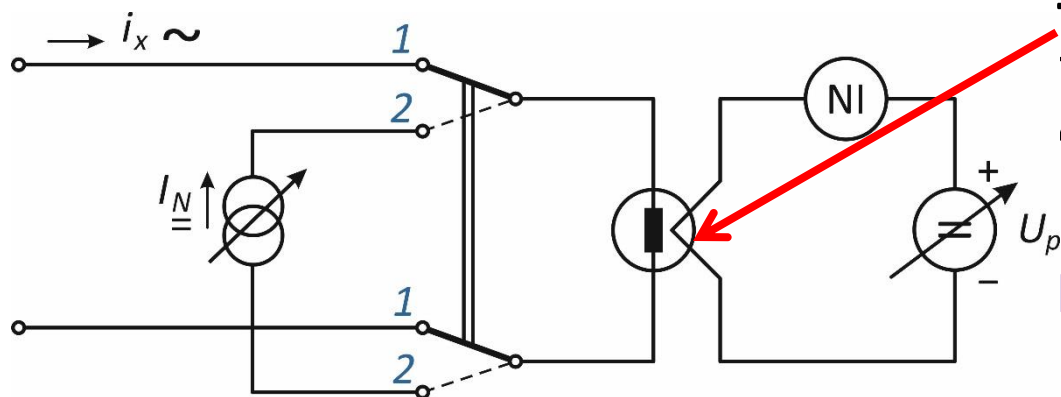
$$k_v = \frac{I_m}{I_{RMS}}$$

$$k_p = \frac{I_{av}}{I_m}$$

Měření AC proudu – přístroje

Komparátory AC proudu

Význam: Přesná měření RMS hodnoty střídavého proudu.

Komparátor AC proudu-princip

Princip: Pomocí **topného tělesa svázaného s termočlánkem** se porovnávají tepelné účinky neznámého AC proudu a známého DC proudu.

Postup měření:

- 1) SW=1: Nastavení U_p tak, aby platilo NI=0
- 2) SW=2: Nastavení I_N tak, aby platilo NI=0
- 3) Čtení I_N , platí $I_{RMS} = I_N$

i_x ...měřený AC proud

NI...nulový indikátor

I_N ...zdroj komparačního DC proudu

U_p ...zdroj kompenzačního DC napětí

Příklad: Fluke 792A (viz "Měření AC napětí") + Etalon odporu pro snímání proudu

Měření AC proudu – přístroje

Magnetoelektrické přístroje s usměrňovači

- Rozsahy: $\sim 100 \mu\text{A}$ až $\sim 1 \text{ A}$
- Omezená přesnost měření
- Problém tvaru průběhu (kalibrováno pro sinus)
- Frekv. rozs.: $\sim 10 \text{ Hz}$ až $\sim 1 \text{ kHz}$
- Relativně levné

Příklad: MX1 (Metrix), [5]:

- A_{AC} rozsahy: $500 \mu\text{A}$ až 10 A
- Frekv. rozsah: 16 Hz až 1 kHz
- Úbytek na plnou výchylku: $0,5 \text{ V}$ až $1,2 \text{ V}$ (dle rozsahu)
- TP : 2,5

Multimetr MX1 (Metrix)

Měření AC proudu – přístroje

Elektromagnetické přístroje

- Rozsahy:
~100 mA až ~100 A
- Měří přímo efektivní hodnotu bez ohledu na tvar průběhu
- Omezená přesnost měření (TP 0,2 nebo horší)
- Omezený frekvenční rozsah (max. ~100 Hz)
- Větší vlastní spotřeba než magnetoel. přístroje
- Relativně levné
- Vhodné jako panelová měřidla

Příklad: Fb96-1, Metra Blansko, [5]:

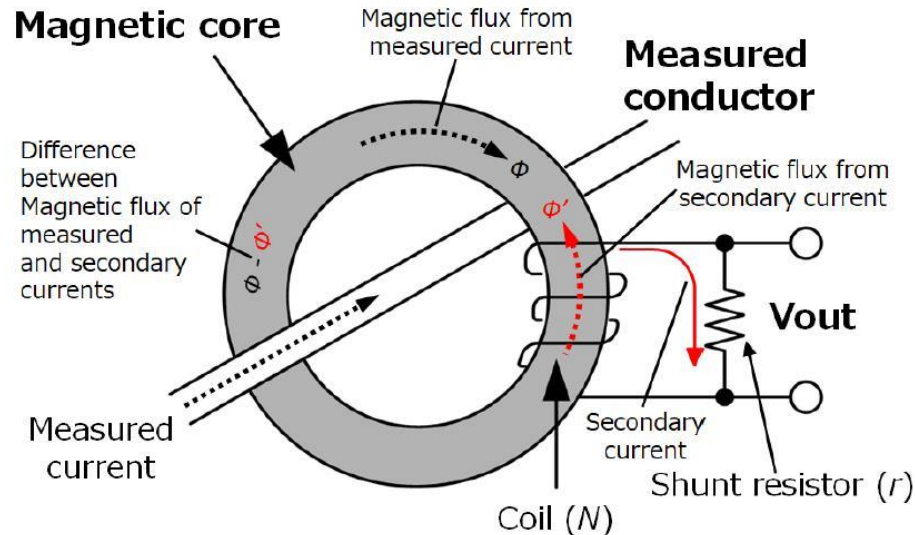
- Rozsahy: 100, 200 mA, ..., 5 A
($\times/1A$, $\times/5A$ s měřicím transf.)
- $TP = 1,5$ (2,5 nižší rozsah)
- Prac. frekvence: 15 Hz – 400 Hz
- Vl. spotřeba: < 0,5 VA

Fb96-1, Metra Blansko

Měření AC proudu – přístroje

Měřicí transformátory proudu

Měřicí transformátor proudu-princip
(zdroj: www.hioki.com)

$$I_1 N_1 = I_2 N_2$$

$$U_{out} = R_S I_2 = R_S \frac{N_1}{N_2} I_1$$

$$I_1 = U_{out} \frac{N_2}{N_1 R_S}$$

Provedení: Sekundární vinutí je pevné na magn. obvodu. Primární vinutí – měřený vodič. Značení svorek: K, L, k, l

Vlastnosti:

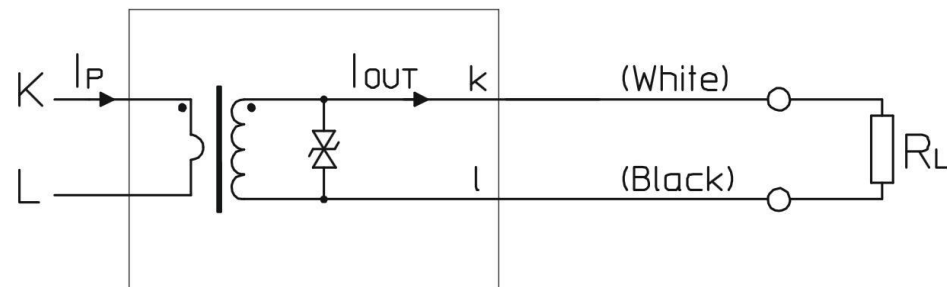
- Měří pouze AC proud
- Galvanické oddělení
- Frekvenční rozsah: ~10 Hz až ~100 kHz (dle konstrukce)
- Měřicí rozsah: ~1 A až ~1 kA
- Dobrá přesnost měření

Měření AC proudu – přístroje

Měřicí transformátory proudu

Příklad: Měřicí transformátor TT100-SD, LEM, [6]:

- Jm. proud (prim.): 100 A
- Výst. proud: 33,3 mA (@ I_{jm})
- Trvalé přetížení: 300 A
- Prac. frekvence: 50/60 Hz
- Chyba amplitudy: $< 1 \%$
- Chyba fáze: $1,5^\circ \pm 1^\circ$
- Snímací odpor: $< 100 \Omega$ (ext.)
- Vstup: “split core”
- Výstup: kabel
- Aplikace: W-metry, měřiče energie...

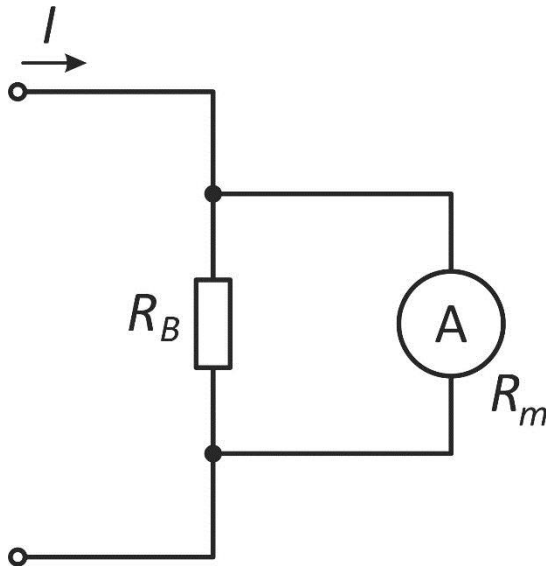
*Proudový transformátor TT-100SD, LEM
a jeho zapojení do obvodu (zdroj:
www.lem.com)*

Měření elektrického proudu

Změna rozsahu A-metru

Odbočky z cívky, řazení částí vinutí: Pouze u elektromag. A-metrů a elektro/fero-dyn. W-metrů

Bočník: Univerzální řešení. Odpor R_B a R_m tvoří dělič proudu.

$$I_A R_m = (I - I_A) R_B$$

$$R_B = \frac{R_m}{n-1}$$

$$n = \frac{I}{I_A} \quad \text{poměrná změna rozsahu}$$

- Pro menší proudy (do 10 A) - součást měřicího přístroje
- Pro velké proudy (10 – 1000 A) - samostatný přístroj
- A-metr se připojuje k bočníku ! (odpor vodičů, bezpečnost)

Měření elektrického proudu

Změna rozsahu A-metru

Příklad: Měřicí přístroj Mb72 (Metra Blansko) s měřicím rozsahem $I_m = 5 \text{ mA}$ má úbytek na plnou výchylku $U_m = 200 \text{ mV}$. Spočítejte velikost bočníku pro rozsah $I = 10 \text{ A}$. Určete výkonovou ztrátu P_B na bočníku a celkovou spotřebu P měřidla při plné výchylce.

$$R_m = \frac{U_m}{I_m} = \frac{200 \cdot 10^{-3}}{5 \cdot 10^{-3}} = 40 \Omega$$

$$R_B = \frac{R_m}{n - 1} = \frac{40}{\frac{10}{5 \cdot 10^{-3}} - 1} = \frac{40}{1999} = 0,020010005 \cong \underline{20 \text{ m}\Omega}$$

$$\left(R_B = \frac{U_m}{I - I_m} = \frac{200 \cdot 10^{-3}}{10 - 5 \cdot 10^{-3}} = \frac{0,2}{9,995} = 0,020010005 \cong 20 \text{ m}\Omega \right)$$

$$P_B = R_B I_B^2 = 0,020010005 \cdot 9,995^2 = \underline{1,999 \text{ W}}$$

$$P = P_B + P_m = U_m I = 0,2 \cdot 10 = \underline{2 \text{ W}}$$

Měření elektrického proudu

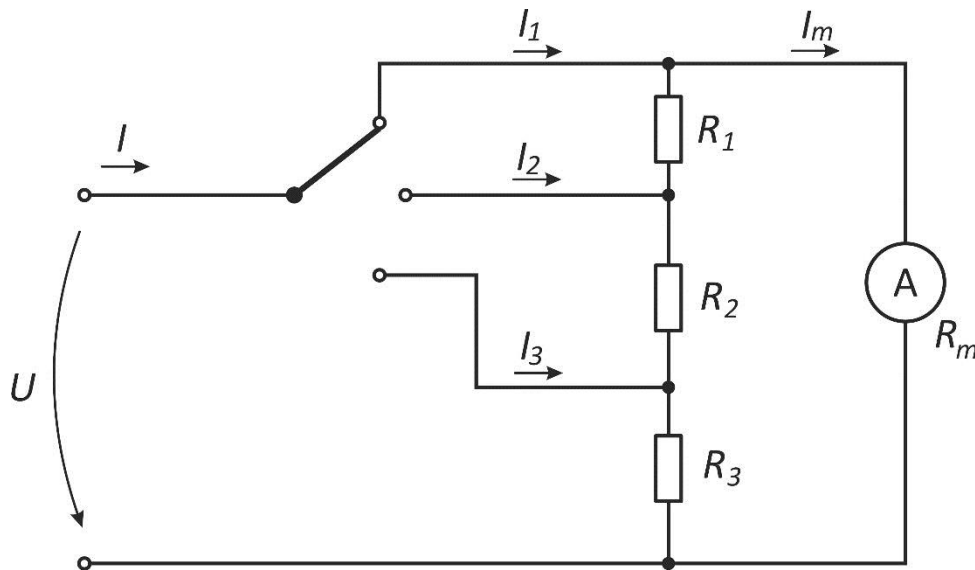
Změna rozsahu A-metru

Bočník v multimetru

Nezbytné je vyloučení přechodových odporů kontaktů přepínače

Ayrtonův bočník

Odpory R_1 , R_2 , R_3 pro proudové rozsahy I_1 , I_2 , I_3 se určí ze soustavy rovnic:

$$U_m = (R_1 + R_2 + R_3)(I_1 - I_m)$$

$$U_m + R_1 I_m = (R_2 + R_3)(I_2 - I_m)$$

$$U_m + (R_1 + R_2)I_m = R_3(I_3 - I_m)$$

U_m ... napětí na A-metru
(při plné výchylce)

I_m ... proud A-metrem
(při plné výchylce)

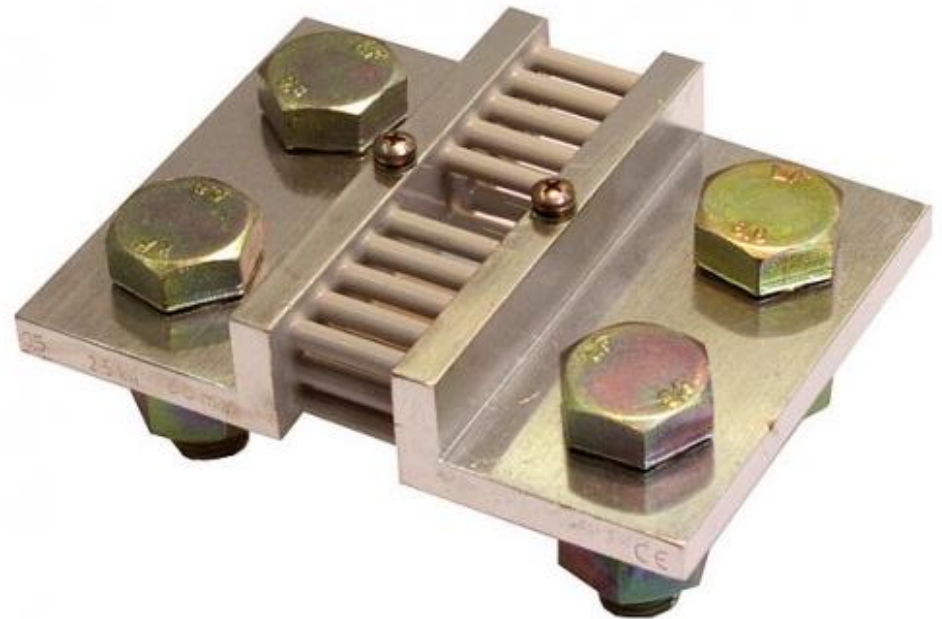
Měření elektrického proudu

Změna rozsahu A-metru

Externí bočník

Příklad: Bočník B4, Lumel

- Proud nom.: 2,5 kA
- Úbytek: 50 mV (nom. proud)
- TP : 0,2
- Montáž: šrouby + pasové vodiče
- Použití: rozšíření rozsahů DC A-metrů a W-metrů
- Výrobce: Lumel, Poznaň, PL

*DC bočník B4, Lumel
(zdroj: www.lumel.com.pl)*

Měření elektrického proudu

Změna rozsahu A-metru

AC snímací odpory

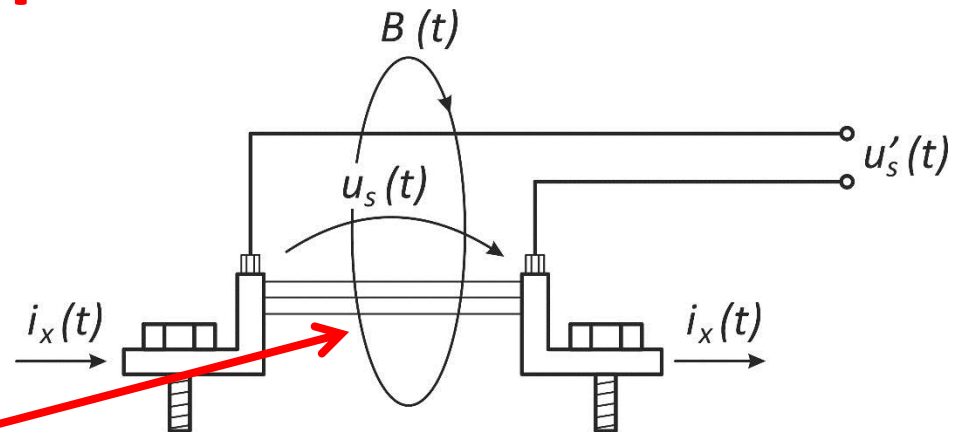
Pro snímání AC proudu není standardní konstrukce vhodná

Vadí:

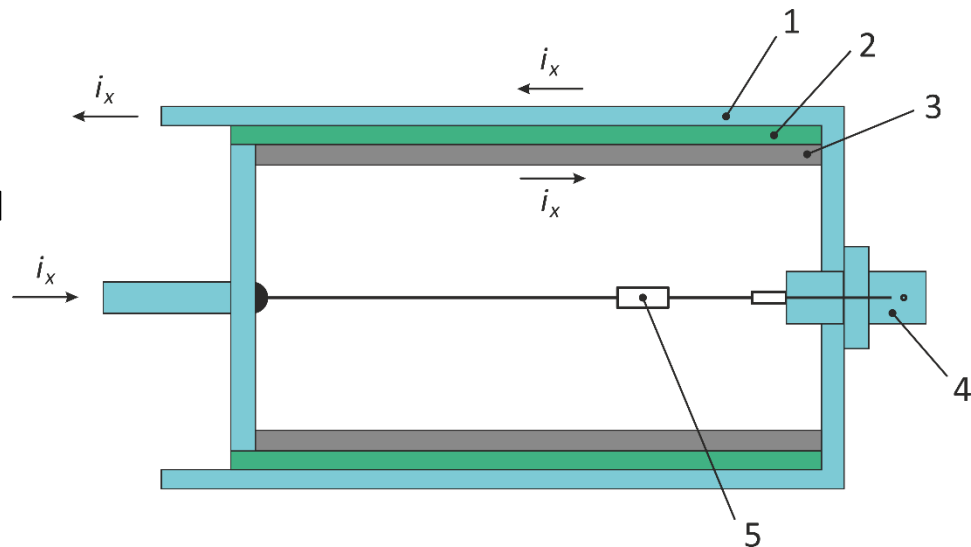
- Vzájemná induktivní vazba mezi silovým okruhem a snímacími vývody
- Do smyčky snímacích vývodů se mohou indukovat další rušivá napětí z okolí

Vhodnější konstrukce:

- Klecové bočníky
- Koaxiální bočníky

DC bočník – standardní konstrukce

Koaxiální bočník: 1-kovový váleček, 2-izolant, 3-odporová dráha, 4-BNC výstup, 5-terminátor

Měření elektrického proudu

Změna rozsahu A-metru

DC/AC klecové bočníky

- Frekvenční rozsah:
DC až ~ 100 kHz
- Odpor:
 ~ 1 m Ω až ~ 100 Ω
- Jmenovité proudy:
 ~ 1 mA až ~ 100 A
- Výstup: BNC/TNC/N apod.

Výrobci:

- Fluke-Calibration (USA)
- Transmille (USA)
- Aplikace: Kalibrační laboratoře

DC/AC Shunt, Fluke (převzato z: eu.flukecal.com)

DC/AC Shunt, Transmille

(převzato z: www.transmillecalibration.com)

Měření elektrického proudu

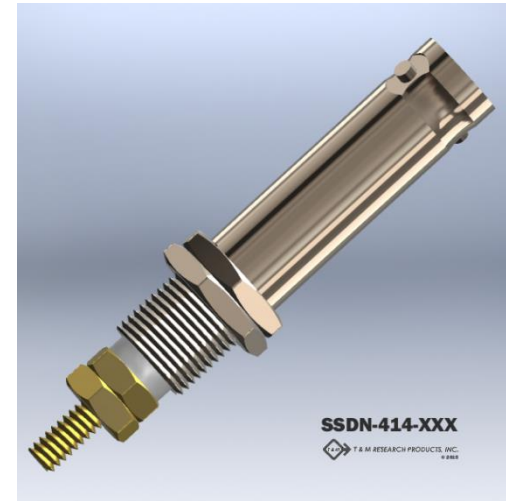
Změna rozsahu A-metru

Koaxiální bočníky

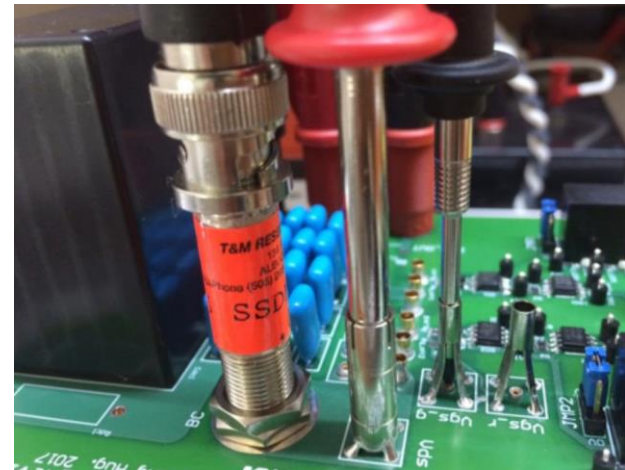
- Frekv. rozsah: DC až ~ 1 GHz
- Odpor: $\sim 1 \mu\Omega$ až $\sim 0,1 \Omega$
- Chyba: $\sim 1 \%$
- Výkonová ztráta: ~ 1 W
- Doba náběhu: < 1 ns
- Výstup: BNC/SMA/TNC/N apod.
- Indukčnost: $\rightarrow 0$

Výrobci:

- T&M Research Products Inc. (USA)
- Powertek (UK)
- Billmann (D)

Koaxiální snímací rezistor, řada SSDN, T&M Research Products (převzato z: www.tandmresearch.com)

SSDN414 jako součást testovacího modulu pro charakterizaci spínacích prvků (převzato z: www.littlefuse.com)

Literatura

- [1] Metrix: MX 1 Multimeter, Data Sheet, X02917B00 - Ed. 04 - 03/13, 2013, www.chauvin-arnoux.com
- [2] Keysight Technologies: 34401A Digital Multimeter, Data Sheet, April 2020, www.keysight.com
- [3] Terahertz Technologies Inc.: PDA-750 Photodiode Transimpdance Amplifier, Spec. Sheet, 2018, www.teratec.us
- [4] Hioki: 3273-50 Clamp on probe, Instruction Manual, www.hioki.co.jp
- [5] Metra Blansko: Rozvaděčové přístroje – katalog, www.metra.com
- [6] LEM: AC Current transformer TT 100-SD, Data Sheet, 071115/5, www.lem.com
- [7] Haasz V.: Elektrická měření – přístroje a metody, ČVUT 2018